

Fasthold modet – og retten til prøvofri skole

Holdningsbaserede skoler har vanskelige kår i en tid præget af forbrug og konkurrence, hvor tilværelsen indsnævres til det, der kan måles og vejes

Lad mig sige det med det samme. Jeg er forælder på en grundtvig-koldsk friskole. Jeg har her i foråret deltaget i skolens årlige generalforsamling, hvor en interessant diskussion om, hvorvidt skolen skal fortsætte sin linje uden karakterer og prøver, udfoldede sig. Dialogen på generalforsamlingen har sat mine tanker om temaet i gang og har nu i sommerferien trukket mig til tastaturet.

Jeg mener, vi må stille følgende spørgsmål: "Skal der fortsat findes skoler, forældre kan vælge, hvis de ikke ønsker, at deres børn skal igennem undervisningssystemer, der er tilrettelagt efter, at børnene løbende skal testes og sluttelig præstere de bedst mulige prøveresultater?"

Hvis vi ønsker, at svaret skal være ja, så må vi kunne overbevise og fastholde forældre nok til at opretholde skolerne (måske endda oprette nye skoler), som har udviklet sig på det grundtvig-koldske idegrundlag om prøve- og karakterfrihed. (Når jeg i det efterfølgende nævner den grundtvig-koldske skoleform henviser jeg til, hvor den praktiseres *uden* prøver og karakterer).

En begyndelse kunne være, at vi igen fandt frem til begrundelserne for den grundtvig-koldske skoleform. Måske har de levet lidt for skjult disse begrundelser, eller vi har kastet for lidt lys på dem? Men jeg tror, vi er nødt til at støve dem af og sætte begrundelserne i spil i den aktuelle debat om læring og uddannelse. Vi kan tillade os at gå i gang med opgaven, for jeg mener, at argumenterne for den grundtvig-koldske skoleform tåler dagens lys. Samtidig må vi se i øjnene, at holdningsbaserede skoler som vore har vanskelige vilkår i en tid, hvor identitet og mening i høj grad er bundet op på forbrug og konkurrence, og hvor tilværelsesopfattelsen synes indsnævret til det, der kan måles og vejes. Vi må derfor også konstatere, at det ikke er nogen let opgave, vi står over for.

Sæt lærerne fri

Jeg vil her alligevel gøre forsøget og prøve at fremstille begrundelser for den grundtvig-koldske skoleform.

Prøve- og karakterfrihed sætter for mig at se lærerne friere i forholdet til, hvordan de vil tilrettelægge undervisningen, som ganske vist til enhver tid skal stå mål med, hvad der kræves i folkeskolen. Efter min opfattelse giver det lærerne mulighed for i højere grad at tage udgangspunkt i børnenes lyst og nysgerrighed – måske videbegærlighed – lade børnene gå på opdagelse, hvor de finder flere spørgsmål end svar – spørgsmål, som byder børnene at finde endnu flere svar. Børnene får mulighed for inspirerende aha-oplevelser og selvstændig navigation.

Sådan forestiller jeg mig, at lærerne kan tilskynde børnene til selv at finde og erfare ny viden – fremme deres selvstændighed og evne til innovation.

Denne måde at undervise på levner også læreren mulighed for at tage udgangspunkt i elevernes stærke sider, og de bogligt svage børn får herved chancen for at høste succeser frem for nederlag. De bogligt svage børn får som deres kammerater lov til at opleve glæden ved "at vokse" og udvikle sig. Det kunne ligefrem tænkes, at deres mindre boglige tilgang kunne bidrage værdifuldt til klassens fællesskab. Undervisningsformen er således inkluderende frem for ekskluderende med gensidig anerkendelse af børnenes egenskaber boglige som ikke-boglige. Børnene udvikler sig i fællesskabet med hinanden og ikke på bekostning af hinanden.

På den grundtvig-koldske friskole, hvor jeg er forælder, forventes det naturligt, at børnene (eller de unge mennesker) arbejder seriøst, gør sig umage og passer deres lektier!

Til optagelsesprøve

Som det er nu, betyder den grundtvig-koldske skoleform, hvor man altså ikke tilbyder folkeskolens obligatoriske afgangsprøver efter 9. klasse, at de unge skal til optagelsesprøve på gymnasiet eller tilsvarende uddannelsessted, hvis det er den vej, de ønsker at gå. Undervisningsministeriet har pålagt gymnasierne at tage de unge til optagelsesprøve, selv når deres lærere har erklæret dem studieegnede.

Test og prøver styrer undervisningen

Alternativt til en sådan friere undervisningsform ses den form, som praktiseres i folkeskolen – en form, man som friskole kan vælge at læne sig op ad eller fortsat kæmpe for at være et reelt alternativ til. Det er en undervisningsform, som set med mine forældreøjne, nødvendigvis må tilrettelægges, så den matcher tests og prøver med det formål, at eleverne scorer højest muligt på karakterskalaen.

En sådan undervisningsform må nødvendigvis betyde, at lærerne arbejder mindre selvstændigt. Det er på forhånd givet, hvad undervisningen skal resultere i. Eleverne får ikke lov at gå på opdagelse i samme grad – for, hvad de skal finde, er på forhånd givet. De snydes for mig at se for mange gode oplevelser.

Læreren bliver som sparringspartner ikke så givende, inspirerende og positivt afsmittende, som hvis han eller hun kunne udfolde sig mere selvstændigt.

Der er 28 prøvefri friskoler med 9. klasse i Dansk Friskoleforening. Prøvefriheden kan give plads for andre prioriteringer i skoledagen. Her Rudolf Steiner Skolen i Odense (2008).

Alle elever har stærke og svage sider; men hvordan med pladsen til bogligt mindre stærke elever? Snævres den ikke ind i den undervisningsform, folkeskolen er pålagt at praktisere? Hvordan med trivsel for de bogligt svage elever? Er den ikke truet i folkeskolen, som dyrker en konkurrence, hvor disse elever på forhånd er tabere? Er trivsel i barndommens skole ikke grundlag for den videre trivsel i tilværelsen?

Muligheden for at være prøvefri er en chance – og en udfordring

I Danmark har vi forældre lovmæssig hjemmel til at drive friskole for vore børn, og grundvig-koldske friskoler kan stadig via Undervisningsministeriet få dispensation til at praktisere prøve- og karakterfrihed. Det er et forhold, som mange overraskes over; men også en mulighed, en chance, som vi bør forvalte yderst varsomt og med stor umage – med håb om, at skoleformen kan overleve og med tiden få afsmittende effekt på såvel andre friskoler som folkeskoler, sådan som det tidligere i historien er sket.

Det er en undervisningsform, som kræver meget af vore lærere – ingen tvivl om det. Eleverne bliver naturligvis bedømt og evalueret som på andre skoler. Forskellen er blot, at det sker med ord og ikke med tal. Det betyder, at læreren mere nuanceret for eleven kan beskrive, hvad han eller hun er god til, og hvad han eller hun med fordel kan arbejde mere med for at opnå bedre kvalifikationer på området. Det siger sig selv, at en sådan måde at blive bedømt på er langt mere givende end blot et tal, som eleverne kan bruge til sammenligning mellem sig selv og kammeraterne. En sammenligning som nok er nedslående for de mindre stærke elever, og som ikke virker befordrende på deres lyst og mod på deres videre fremtid i skolen.

At undervise på den beskrevne måde kræver høj grad

af selvstændighed og stor evne til at differentiere, så både stærke og svage elever tilgodeses. Netop friskolen giver bedre mulighed for at differentiere, fordi der typisk vil være færre elever i klasserne. Det, jeg ser til daglig på den friskole, hvor jeg er forælder, er, at lærerne kan levere varen. Jeg har klart indtryk af en skole, hvor det summer af liv, kreativitet og glæde, og hvor der arbejdes seriøst med boglige som ikke boglige fag.

I debatten oplever jeg, at ønsket om at fastholde prøve- og karakterfrihed opfattes som en slags fastlåsthed eller blot modstand mod nye tiltag. Det er ikke retfærdigt! Tværtimod er ønsket udtryk for velreflekterede overvejelser og gode erfaringer med en måde at undervise på, hvor prøver og karakterer er valgt fra. Som argument for at indføre folkeskolens obligatoriske afgangsprøver efter 9. klasse er fremført, at de unge skal have adgangsbilletten med sig til

fremtidens uddannelsessystem. Det lyder selvfølgelig rigtigt; men hvad hjælper det at give dem adgangsbilletten, hvis man samtidig fratager dem de bedste muligheder for at udvikle netop de kompetencer, som aktuelt efterspørges, nemlig selvstændighed, kreativitet og evne til innovation. Adgangsbilletten må de unge som sagt erhverve sig ved at gå til optagelsesprøve på gymnasiet eller tilsvarende uddannelsessted.

Som friskoleforælder ved jeg, at friskolerne – prøve- og karakterfri eller ej – til tider nærmest føler sig jaget af Undervisningsministeriet, blot fordi de har valgt at gå en anden vej mod det mål, der handler om at bibringe vore børn og unge de egenskaber, kvalifikationer og kompetencer, der skal til, for at de er bedst muligt udrustede til deres videre færd i livet. Det er så svært at forstå – det forekommer i den grad urimeligt, når vi ved, at børn og unge fra vore skoler i hvert fald ikke klarer sig ringere end børn og unge fra folkeskolen.

Det er helt uforståeligt, at Undervisningsministeriet ikke er åben for, at der kan være andre måder at opnå gode resultater på. For al udvikling må det være et grundliggende princip at holde muligheder åbne – ikke at lukke dem.

Så kære undervisningsminister – kære medforældre på de stadig eksisterende friskoler, der praktiserer prøve- og karakterfrihed – lad os holde modet oppe, så vi kan holde liv i en skoleform, der jo netop tilgodeser mangt og meget, som efterspørges på skoleområdet i disse år. Det være sig evnen til at undervise differentieret og derved tilgode stærke som svage elever, hvorved de bogligt mindre stærke kan inkluderes i klasserne, samt evnen til at udvikle kompetencer som selvstændighed, kreativitet og innovation hos vore børn og unge.

Bente Larsen

Mor til tre friskolebørn, hvoraf den yngste nu går i 9. klasse på Vedsted Friskole i Nordjylland